

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมได้เพิ่มจำนวนและทวีความรุนแรงขึ้นจนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความสงบสุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนทั้งประเทศ การควบคุมปัญหาอาชญากรรมจึงต้องดำเนินการในหลายๆด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา ตลอดจนการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด วัตถุประสงค์ของกรมราชทัณฑ์ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดซึ่งสาทิพศึกษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกนั้น มิได้เน้นในการลงโทษแต่เพียงอย่างเดียว แต่ได้ปรุงแต่งแก้ไขฟื้นฟูทางด้านนิสัยและความประพฤติของผู้กระทำผิด ให้กลับตนเป็นผู้ที่เคารพกฎหมายและเป็นพลเมืองดีในสังคมได้โดยไม่หวนไปกระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งถือเป็นการปฏิบัติตามทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation Theory) ซึ่งเป็นประโยชน์ในการป้องกันอาชญากรรมอีกด้วย

แต่อย่างไรก็ดี ผลของคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก นอกจากเป็นผลให้ผู้ต้องคำพิพากษาได้รับการปฏิบัติจากฝ่ายบริหารโดยถูกควบคุม ซึ่งถือเป็นการจำกัดเสรีภาพของผู้ต้องโทษและได้รับการปฏิบัติเพื่อการแก้ไขจนกว่าจะพ้นจากโทษแล้ว ยังมีผลกระทบต่อผู้ต้องโทษที่นอกเหนือกว่าสภาพของการหมดอิสรภาพอีกมาก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นข้อเสียของโทษจำคุก และเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด อันเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการลงโทษจำคุกในปัจจุบัน ผลกระทบต่อผู้ต้องโทษดังกล่าว มีอยู่ในขณะที่เขาได้รับโทษอยู่ตลอดจนกระทั่งเขาได้พ้นจากโทษไปแล้ว ผลของคำพิพากษาลงโทษจำคุกก็ได้สิ้นสุดลงไปตามโทษที่เขาได้รับ ซึ่งเมื่อศาลพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกก็ถือว่า บุคคลผู้กระทำผิดสูญเสียเสรีภาพไปโดยอัตโนมัติ และนอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการสูญเสียสิทธิที่สำคัญอีก 3 ประการ¹

¹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ และคณะ, สิทธิผู้ต้องขังในประเทศไทย, (สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), หน้า 312.

คือ สิทธิทางทรัพย์สิน สิทธิพลเมือง และสถานะทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ในมาตรา 23 ซึ่งระบุว่า "บุคคลทุกคนย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันนั้น" บุคคลผู้ที่เคยได้รับการลงโทษจำคุก กลับถูกรีดถอนสิทธิบางประการ โดยมีบทบัญญัติทางกฎหมายได้จำกัดสิทธินั้นเอาไว้ จึงทำให้บุคคลเหล่านี้ขาดโอกาสบางอย่างในสังคม ทำให้ได้รับความลำบากและความทุกข์จากการที่ไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นๆทั่วไป เนื่องจากสังคมรังเกียจตัวผู้พ้นโทษ มีทัศนคติต่อผู้พ้นโทษว่าเป็น "คนจู้จู้คู้คู้ตระวาง" (ex-convict) มีลักษณะที่เป็นอันตราย ไม่น่าไว้วางใจ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ไม่พึงปรารถนาของสังคม และสังคมได้ปฏิบัติต่อผู้พ้นโทษอย่างเสื่อมเกียรติ โดยอ้างเหตุผลในการป้องกันภัยแก่สังคมไว้ล่วงหน้า ด้วยเกรงว่าผู้พ้นโทษจะกระทำผิดซ้ำอีก

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผู้พ้นโทษมักจะถูกตัดโอกาสในการประกอบอาชีพที่สุจริต ซึ่งเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษเข้ามาสู่สังคมย่อมต้องการการยอมรับจากสังคม การทำงานจึงเป็นหนทางที่จำเป็นทางหนึ่ง ซึ่งจะแสดงว่าผู้พ้นโทษจะสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้² แต่ในข้อเท็จจริงกลับปรากฏว่า การที่ผู้พ้นโทษจะกลับไปทำงานนั้น ยังมีข้อจำกัดทางกฎหมาย (legal status barriers) ระเบียบข้อบังคับของหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ รวมถึงระเบียบของบริษัท ห้างร้าน ซึ่งต่างก็มีข้อความมิให้รับบุคคลที่เคยต้องโทษจำคุกเข้าทำงาน ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2535 ในมาตรา 30 (10) ซึ่งได้บัญญัติถึงคุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นข้าราชการพลเรือนไว้อย่างชัดเจนว่า ต้องไม่เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดของศาล เว้นแต่เป็นโทษความผิดฐานกระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ ทั้งนี้โดยเห็นว่า ผู้พ้นโทษจำคุกเป็นผู้ที่ไม่สมควรเข้ารับตำแหน่งใดในราชการ หรือ หน่วยงานของรัฐ เป็นผู้ที่ไม่สมควรให้ประกอบกิจการ หรือทำงานในหน้าที่บางอย่าง รวมทั้งการจำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษในเรื่องอื่นๆอีก เช่น สิทธิในการเป็นกรรมการ ตัวแทนของหมู่คณะ ซึ่งมีลักษณะที่เป็นเกียรติและทำงานเพื่อรับใช้สังคม ดังนั้นเมื่อผู้พ้นโทษได้พบกับความยากลำบากในการประกอบอาชีพ ไม่ได้ได้รับความไว้วางใจ ได้รับความรังเกียจจากสังคม จึงทำให้ผู้พ้นโทษมีความรู้สึกสูญเสียซึ่งศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความรู้สึกทางจิตใจถูกทำลาย ขาดกำลังใจ ทำให้ขาดความ

² ยศวันต์ บริบูรณ์ธนา , "การว่าจ้างผู้พ้นโทษ (Employment of Ex-offender): อุปสรรคและข้อเสนอแนะ" , (รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อยจับโดย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย และคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 28-29 เมษายน 2536) , หน้า 139.

สำนึกผิดชอบและขาดเหตุผล มีวิจารณญาณที่ไม่ถูกต้อง มีความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม จนกระทั่งต้องกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และไม่ชอบด้วยกฎหมายอีก ผลของการถูกลงโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกในกรณีนี้ จึงเป็นอุปสรรคต่อการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิด และเป็นอุปสรรคในการกลับคืนสู่สังคมอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์

1. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบต่อผู้พ้นโทษอันมีสาเหตุมาจากการได้รับโทษจำคุกซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการกลับคืนสู่สังคม
2. เพื่อสนับสนุนให้มีการแก้ไขกฎหมายที่จำกัดสิทธิผู้พ้นโทษในการประกอบอาชีพ
3. เพื่อสนับสนุนให้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ เพื่อป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากการจำคุกต่อผู้พ้นโทษ
4. เพื่อสนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์การ หรือหน่วยงานที่มีอำนาจและหน้าที่ ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดภายหลังได้รับการปลดปล่อยแล้ว โดยมุ่งเน้นในการควบคุมดูแลตลอดจนพัฒนาบุคคลผู้พ้นโทษให้ได้รับการยอมรับจากสังคม จนกว่าจะแน่ใจว่า บุคคลเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และมีอาชีพที่จะเลี้ยงตนเองได้โดยสุจริต

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

ทำการศึกษาและดำเนินการค้นคว้าวิจัยแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในรูปแบบของหนังสือ บทความในวารสาร หนังสือพิมพ์ รายงานการวิจัย รายงานประจำปี วิทยานิพนธ์ กฎหมาย และระเบียบปฏิบัติและเอกสารต่างๆ รวมถึงการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์นี้

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคในการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษและหาทางในการป้องกันและแก้ไข
2. ศึกษาวิธีการในการป้องกัน และบรรเทาผลกระทบจากการจำคุกต่อผู้พ้นโทษ และเสนอเป็นกฎหมายที่ก่อให้เกิดวิธีดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการที่จะให้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้สามารถกลับคืนสู่สังคม โดยได้รับการยอมรับให้มากยิ่งขึ้น
2. เป็นการสนับสนุนให้รัฐบาลเร่งแก้ไขกฎหมาย ในส่วนที่มีการจำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษในการกลับคืนสู่สังคม และสนับสนุนให้มีการออกกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของผู้พ้นโทษในประเทศไทย
3. เป็นประโยชน์ในการสนับสนุนให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ได้เห็นถึงความสำคัญของปัญหา และมีการขยายงานในการปฏิบัติต่อผู้พ้นโทษอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น
4. เพื่อให้ผู้พ้นโทษ ได้รับการยอมรับจากบุคคลในสังคม โดยปราศจากอคติ และสามารถดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขเช่นบุคคลทั่วไป และลดจำนวนผู้พ้นโทษที่ต้องหวนกลับไปกระทำผิดอีก
5. เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยต่อไป